

Imitasjon og kommunikasjon - fra spedba til voksne med store kommunikasjonsvansker

TEKST

Hanne C. Braarud

Mikael Heimann

PUBLISERT 1. mai 2005

Våren 2003 inngikk University of Dundee (Skottland) og Regionsenter for barn og unges psykiske helse et forskningssamarbeid omkring imitasjon som intervensjon for mennesker med svekket kommunikasjonsevne. Suzanne Zeedyk og Mikael Heimann er initiativtakere for samarbeidet.

Den teoretiske begrunnelsen for samarbeidet har sitt utgangspunkt i de siste 30 års omfattende spedbarnsforskning. Grunnantakelsen nå er at spedbarn har en medfødt mellommenneskelig kompetanse og mestrer sosiale ferdigheter fra fødselen av. Det mest imponerende uttrykket for dette er dokumentert i studier av den nyfødtes evne til å imitere ansiktsuttrykk, vokaliseringer og gestikuleringer til en voksen modell. Spedbarnet som rekker tunge til Andrew Meltzoff når han rekker ut tunge, og spedbarnet som smiler til Tiffany Fields smilende ansikt, men som geiper med underleppa når Field skyter ut underleppen, er kjente bilder fra utviklingspsykologisk litteratur. Imitasjonsferdigheter er imidlertid ikke bare uttrykt gjennom direkte gjentakelse av modellens atferd. For eksempel viser studier hvor spedbarn skal imitere en kompleks tungebevegelse, at barnet prøver seg frem og modifierer atferden slik at den stemmer overens med modellens atferd.

Men forteller egentlig studier av spedbarnsimitasjon oss noe mer enn det som faktisk observeres av imitativ atferd? Resultater fra et av studiene i det skotsk-norske samarbeidet viste blant annet at 2–3 minutter etter at den nyfødte hadde imitert komplekse finger- og håndbevegelser, så gjentok barnet handling på nytt. Resultatene tyder på at spedbarn ikke bare er i stand til å imitere, men også aktivt kommuniserer en invitasjon til voksenmodellen om å fortsette samspillet. Og nettopp samspillfunksjonen og kommunikasjonsaspektet i imitasjon er av stor psykologisk betydning i spedbarnets evne til å oppfatte en annens handling, tone seg inn mot den andres atferd og respondere på handlingen.

Gitt at imitasjon representerer de samme grunnleggende og dynamiske kjennetegnene som all annen type kommunikasjon og samspill, har det også vært en voksende interesse for bruk av imitasjon som intervensjon for personer med kommunikasjonsvansker. Inntil nylig har denne diskusjonen vært mer teoretisk enn

forskningsrelatert. Forhåpentligvis vil resultater fra det internasjonale samarbeidet bidra til å endre dette.

Forskeraktiviteten i samarbeidet har vært rettet mot studier på spedbarns-imitasjon, tidlig mor–spedbarn-samspill, samt bruk av imitasjon som intervensjon i forhold til å øke sosial kompetanse hos demenspasienter, døvblinde, ikke-verbale mennesker med atferds- og lærevansker, og barn med autisme. Hypotesen er at alle mennesker har et språk, verbalt eller ikke-verbalt, som kan bestå av emosjonelle ansiktsuttrykk, lyder og kroppsbevegelser eller positur. Imitasjon blir således et redskap for å tone seg inn mot de grunnleggende komponentene i den andres kommunikasjonssystem og identifisere hans eller hennes språk for å oppnå felles kontakt og en felles kommunikasjonsarena, eller med andre ord, et intersubjektivt fellesskap.

Resultatene fra intervensjonsstudiene i dette samarbeidet er lovende. Studiene har vist at imitasjon som samhandling og en form for kommunikasjon er effektivt i forhold til å øke kommunikasjonskompetansen hos personer som ikke har et funksjonelt språk. Dette er ikke bare påvist i form av økt sosial kompetanse, men også som en effektiv nedtoning av aggressiv og utagerende atferd hos enkelte av pasientgruppene. Dette kan forklares som at en del aggressiv og utagerende atferd henger sammen med frustrasjon og gjentatte nederlag hos denne gruppe mennesker. Imitasjon kan derfor representere en ny virkelighet for mange, der oppmerksomheten flyttes fra et indre, selvstimulerende fokus til delt sosial samhandling.

Samarbeidsprosjektet har vært en unik mulighet for utforskning av fenomenet imitasjon i et bredt perspektiv. Studiene vil bli publisert i en spesialutgave av tidsskriftet *Infant and Child Development*, våren 2005.

Teksten sto på trykk første gang i Tidsskrift for Norsk psykologforening, Vol 42, nummer 5, 2005, side 430

TEKST

Hanne C. Braarud

Mikael Heimann